

висловлювати свої думки та чути, що їхні думки важливі, це може впливати на їхній інтерес.

- надмірний обсяг читання: завдання з надто великим обсягом читання можуть викликати відчуття втоми й нудьги тощо.

Проведене дослідження показало, що лише третина учнів зацікавлена в читанні як процесі. На наш погляд, це значно більше, ніж цифра в статистичному звіті, і це пов'язане з освітнім процесом і соціокультурним середовищем, у якому перебуває учнівство. Уважаємо, що це зумовлено певними чинниками.

Впливом сучасних технологій: використання різноманітних гаджетів і соціальних мереж відволікає увагу учнів від читання.

Відсутністю читацької традиції в сім'ї: якщо вдома не практикують читання, не варто очікувати, що це стане природною частиною життя учнів у школі; у таких обставинах у них здебільшого розвивається відчуття байдужості до читання. Дорослим необхідно заохочувати дітей до процесу читання та підтримувати їх у цьому прагненні.

Нецікавими методами викладання: використання застарілих або нецікавих методів викладання робить процес читання менш захопливим для учнів. Це може стати визначальним фактором для формування негативного ставлення до літератури.

Браком стимулів і мотивації: учні відчують відсутність мотивації до читання, особливо якщо найближче оточення не зацікавлене в процесі читання.

Браком цікавих літературних творів, що негативно впливає на учнівство. У світі, де текстова інформація може здаватися занадто абстрактною чи віддаленою, важливо надавати твори, які доступні та відповідають сучасному життю.

Недостатньою інтерактивністю: методи, що не передбачають взаємодію та обмін ідеями, роблять процес читання одноманітним та віддаленим від особистого досвіду учнів.

Зважаючи на вищесказане, робимо висновок, що розвиток читацької компетентності учнів безпосередньо пов'язаний із зацікавленістю їх у читанні. Уважаємо, що вирішення цих проблем є комплексним завданням, тому рекомендуємо:

- проводити систематичну оцінку читацьких навичок учнів, що допоможе виявити конкретні проблеми та визначити рівень читацької компетентності;
- застосовувати інтерактивні методи навчання, адже вони позитивно впливають на процес читання, роблять його цікавішим та залучають учнів до активної

участі (групова робота, обговорення та проекти можуть стимулювати інтерес до читання); від ініціативного підходу вчителя залежить, наскільки успішно розвиватимуться читацькі навички учнів, які в подальшому впливають на їхній освітній та особистісний розвиток;

- закладу освіти створити сприятливе середовище для читання, наприклад, організувати читацькі заходи, оформлювати читацькі куточки в класах і бібліотеках тощо;

- закладу освіти співпрацювати із батьківською громадськістю щодо розвитку зацікавленості учнів у читанні, адже вона є ключовим складником успішного формування літературних навичок у молодого покоління (наприклад, батьки можуть брати участь в організованих заходах або читацьких клубах);

- батькам бути прикладом для наслідування. Якщо вони виявляють активний інтерес до читання – це спонукає й дітей активно взаємодіяти з книгою. Окрім того, зацікавленість батьків може зростати під час спільного читання з дітьми. Це створює можливість для якісного спілкування та спільного досвіду.

- використовувати сучасні технології та інтерактивні платформи, що зроблять читання більш привабливим для учнівської молоді. Електронні книги, аудіокниги та інші ресурси можуть розширити можливості доступу до літературних творів.

Тож існує багато чинників, які впливають на зацікавленість учнів у читанні та розвиток їх читацької компетентності. Утім не менш важливими є спільні зусилля закладу освіти та батьківства в заохоченні учнів. Така взаємодія сприятиме створенню сприятливого середовища для розвитку читацьких навичок та формування читацької культури молодого покоління. Також дуже важливим є усвідомлення самим учнем, що читання є необхідним, оскільки воно комплексно впливає на формування освіченої, креативної особистості, яка критично мислить. Зрештою читання має стати для здобувачів освіти звичкою, корисною практикою протягом життя, а також інструментом саморозвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.20 п. № 463-IX: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення 22.11.2023).
2. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України. №898 від 30.09.20 п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 22.11.2023).

Ю. В. Шевчук,

заступник директора з виховної роботи Жашківського опорного ліцею №5 Жашківської міської ради Черкаської області

ВИХОВАННЯ ПАТРІОТА – ГОЛОВНЕ ЗАВДАННЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Патріотичне виховання - це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується.

В. О. Сухомлинський

Наша держава з давніх - давен славиться вільними і мужніми, працьовитими і добрими, сильними і самостійними українцями, які шанують традиції, звичаї та обряди. А найголовніше - люблять свою Батьківщину понад усе.

Сьогодні, виховуючи дітей та молодь в умовах, коли вони пережили Революцію Гідності, вшанували героїв Небесної Сотні, стали свідками війни росії проти України, відчули глибину втрат, особливо зосереджується увага щодо національно - патріотичного виховання дітей. Саме зараз ми повертаємося до споконвічних цінностей: утвердження любові до Батьківщини і людей, відродження духовності, моральності, бережного ставлення до природних скарбів і національних надбань нашого народу.

Патріотизм та національна свідомість, любов до Батьківщини закладені на генетичному рівні в наших пращурів і передаються з покоління в покоління. Теперішня ситуація сколихнула націю, підняла на надзвичайно високий щабель національно-патріотичну свідомість. Патріотизм у сучасному розумінні – це відчуття, що набуває особливого, піднесеного значення.

Патріотичне виховання в школах спрямовується на залучення учнів до глибинних пластів національної культури і духовності, формування у дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури. Воно здійснюється на всіх етапах навчання в школі, забезпечується всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарованість, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності і культури, виховання громадянина України, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України. Саме виховання національних почуттів за допомогою відповідних заходів, святкування визначних дат, популяризації національних акцій та символів; участі в різноманітних громадських акціях патріотичного змісту є одним із основних засобів згуртування української нації.

Педагогічна громада повинна чітко зрозуміти, що національно-патріотичне виховання молоді повинно починатися з маленьких українців. Головним фактором процвітання нашої держави є свідомо, патріотично налаштована молодь, частина якої щороку поповнює лави науково-педагогічних працівників, державних службовців, юристів, політтехнологів та ін. І саме нова українська генерація змінюватиме закони, вдосконалюватиме суспільне життя та етико-моральні засади і розбудовуватиме соборну Україну.

Для педагогічного колективу нашого ліцею патріотичний напрямок роботи був і залишається пріоритетним.

Формування громадянина - патріота України, підготовленого до життя, з високою національною свідомістю, виховання громадян, які здатні побудувати громадянське суспільство, в основу якого були б закладені та постійно втілювалися демократія, толерантність та повага до прав людини, набуває сьогодні особливого значення. Патріотизм у сучасному розумінні – це відчуття того, що в моєму класі, ліцеї, місті, країні все мене стосується, все залежить від мене.

Патріотичне виховання здійснюється насамперед у процесі навчання, де в учнів закладається фундамент глибоких знань, формуються світогляд, національна самосвідомість.

Процес такого виховання здійснюється й у позакласній і позашкільній діяльності.

Цей напрямок виховання в ліцеї починають з першого класу. Важливе місце у виховній роботі з молодшими школярами посідає тема Батьківщини. Вчителі розширюють та поглиблюють знання учнів про символи України, про звичаї та традиції нашої держави. Учням надаються початкові знання про історію державотворення та про сучасні історичні події на годинах спілкування. Уже в молодших класах учні усвідомлюють такі поняття, як «Батьківщина», «подвиг», «патріот», вчать шанувати землю батьків, вивчають свій родовід.

У старших класах патріотичне виховання спрямовується на пізнавально-інтелектуальну діяльність учнів. І здійснюється воно під час вивчення навчальних предметів, зокрема «Правознавства», «Історії України», «Української мови та літератури», «Захисту України» та під час позакласних виховних заходів.

Патріотичне виховання наскрізно пронизує весь освітній процес, органічно поєднує національне, громадянське, моральне, родинно-сімейне, естетичне, правове, екологічне, фізичне, трудове виховання.

Традиційно в переддень Дня українського козацтва учні нашого ліцею поповнюють лави маленьких козачат. Ця подія надзвичайно важлива не тільки для школярів, а й для всієї шкільної родини, адже виховання у дітей любові до своєї землі, гордість за своїх предків спонукає творити добро та любити свою Батьківщину під мирним небом, морально і духовно бути готовим захищати її в лиху годину, а також бути справжніми патріотами своєї держави.

З метою формування почуття любові до Батьківщини та її національних цінностей, національної свідомості розробляємо і проводимо заходи щодо відзначення національних свят, знаменних та пам'ятних дат, а саме: День Соборності України, День Єднання, День пам'яті жертв голодомору, День Гідності та Свободи України, День Героїв Небесної сотні, День пам'яті жертв Бабиного Яру... Тиждень історії та тиждень «Україна – єдина країна».

З метою активізації пізнавальних інтересів дітей, виховування поваги до культурних надбань людства, почуття національної свідомості відзначаємо:

17 січня – Всесвітній день снігу. День дітей-винахідників;

18 січня – День сніговика і проводимо Конкурс на кращого сніговика «Мій сніговик – відображення мого Я» (1-9 класи);

21 січня – Міжнародний день обіймів і проводимо акцію «Почни свій день з обіймів!»

22 січня – День Соборності України проведенням флешмобу у соціальних мережах «Маленькі українці за єдину країну»; відеолекторій «Шлях до Соборності» (1-11 класи).

Наш заклад долучився до Всеукраїнської акції - флешмобу «Україна назавжди», присвячений 30-ій річниці Незалежності України, та отримав грамоту Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді. Взяв участь в обласному фотоконкурсі «Ми - єдина Україна». Флешмоб та фотоконкурс мав на меті формування у підростаючого покоління національно-культурної ідентичності, національно-патріотичного світогляду, активної громадянської, державницької позиції та почуття власної гідності у сфері національно-патріотичного виховання.

Учні нашого ліцею є активними учасниками творчих конкурсів, флешмобів, челенджів та акцій. Брала участь у флешмобах: до Дня Української писемності та мови, до Дня Рідної мови, «Вишиванка - мого народу», на підтримку Збройних сил України «Хай Великдень з кожної домівки в Україні долине до сердець наших захисників», «Черкащина підтримує захисників України», долучилися до благодійного збору «Діти Жашківщини на підтримку ЗСУ».

Відповідно до Указу президента України від 18.05.2019 «Про стратегію національно – патріотичного виховання, з метою виховання в учнівській молоді патріотизму, любові до України, національної гідності та вшанування героїв – захисників незалежної та суверенної держави, підтримки юних патріотів, джур, які вивчають історію та традиції свого краю, рій нашого закладу «Серця патріотів» є активними учасниками Всеукраїнської дитячої – юнацької військово – патріотичної гри «Сокіл» («Джура»). Даний захід привернув увагу учнівської молоді до таких фундаментальних цінностей, як любов до України, оптимістичне бачення її майбутнього, віра в нашу перемогу, гордість за наших героїв як минулих визвольних змагань так і героїв сьогодення.

Уже 7 років поспіль учні нашого ліцею традиційно проводять акцію «Діти – дітям» до Дня Святого Миколая по наданню допомоги (іграшки, одяг) дітям, які проживають в інтернатах і дитячих будинках на території Донецької та Луганської областей.

Наразі наша країна і кожен українець переживають важкі часи. В Україні йде війна, яка змінила долю чи

не кожного з нас. У нашому ліцеї діє волонтерський загін «Чуйні серця»: добрі справи роблять всі учні, а також їх батьки та вчителі. Всі ми зараз прагнемо одного, перемоги і миру, тому намагаємось наблизити її хорощими та добрими справами.

Однією з ланок волонтерської роботи є надання підтримки захисникам України. У такий нелегкий та скрутний час нашим героям дуже потрібно знати, що про них турбуються, у них вірять, ними пишаються ті, кого вони захищають.

Тому учні нашого ліцею багаторазово приймають активну участь у зборі теплих речей, продуктів харчування, засобів особистої гігієни, солодощів, виготовлення оберегів для воїнів, які захищають нас на передовій.

Ми можемо з гордістю говорити про те, що виховали дійсно патріотів своєї Батьківщини, адже зі стін нашого ліцею вийшли десятки учнів, які закінчили військові вузи і боронять наш край від лютого ворога. Це Жмуд Валентин, Нехоца Руслан, Осаволук Андрій, та інші. Не відстають від них і юнаки, які ще нещодавно «бешкетували» у стінах школи: Починок Артем, Приймак Володимир, Грабовський Максим, Конверський Віталій і цей список можна продовжувати і продовжувати. Ці хлопці відзначаються мужністю та відвагою на полі бою.

Смерч війни забрав життя не одного воїна. Так, нещодавно обірвалося життя колишнього випускника нашого ліцею Панасюка Максима, який в 2016 році вперше призваний на проходження військової служби за контрактом у ЗСУ, неодноразово брав участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення і захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України на території Донецької та Луганської областей. Максим Панасюк працював у Жашківському районному військовому комісаріаті. 29 жовтня 2021

року солдат, гранатометник 2 механізованої роти 1 механізованого батальйону Максим Панасюк знову прийнятий за контрактом на військову службу, яку продовжував нести й після повномасштабного російського вторгнення на українські землі. Та, на жаль, 01.06.2022 р., вірний військовій присязі Максим Панасюк загинув у результаті бойового зіткнення з противником у районі населеного пункту Миколаївка. Подвиг молодого воїна заради миру, заради нас усіх назавжди залишиться в пам'яті українців.

У 2023 році учні 7 класу Жашківського опорного ліцею 5 провели благодійну акцію «Таємний Санта для ЗСУ», що дозволило передати військовим краплю тепла, дрібку любові та корисні й дуже необхідні подарунки. До Дня Гідності і Свободи вихованці гуртка «Політ фантазії» виготовляли обереги у вигляді жовто-блакитних ангеликів. Діти подбали про свій внутрішній дім, виготовивши патріотичні обереги для наших захисників. Вони вклали у свої роботи найкращі думки, найсвітліші мрії і найпотаємніші бажання про мир, перемогу, повернення додому наших воїнів. Усі молитви українців звернені до неба з єдиним проханням, щоб закінчилася війна. Віримо в Збройні Сили України!

Жашківський ліцей № 5 - це заклад із сталими традиціями, в якому створено умови для інтелектуального та творчого розвитку учнів. Тут плекають духовне й інтелектуальне майбутнє України. Ми працюємо для того щоб дитина, навчаючись змогла набути всі життєві компетенції, в тому обсязі, в якому вони їй потрібні для успішного становлення, розвитку; і це не «загальний розвиток», а розвиток творчого потенціалу, і не спеціально відібраних дітей, а усіх, тому що ми віримо, що кожна дитина обдарована і талановита.

К.І. Ванько,

методист відділу дошкільної освіти комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ СОЦІАЛЬНО – ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Громадянські думки, почуття, тривоги, громадянський обов'язок, громадянська відповідальність – це основа почуття людської гідності. Той, у кому ви сформували ці якості душі, ніколи не виявить себе в чомусь поганому, навпаки – він прагнучиме виявити себе тільки в доброму, гідному наших ідей, нашого суспільства.

Василь Сухомлинський

У даний час, коли Україна знаходиться у стані війни, як ніколи перед вітчизняною системою освіти постає надважливе завдання – *формування соціально-громадянської компетентності дітей і молоді*. Соціально-громадянська компетентність може бути розкрита через ряд ключових компетентностей, кожна з яких утримується певним набором здібностей, що становлять цю компетентність:

- **компетентність соціального вибору** – здібності, пов'язані з умінням здійснити вибір та прийняти рішення у конкретній соціальній ситуації, при зіткненні з конкретними соціальними проблемами;

- **дослідницька компетентність** – здібності, пов'язані з аналізом та оцінкою поточної соціальної ситуації;

- **комунікативна компетентність** – здатності взаємодії з іншими людьми (включаючи толерантність), насамперед при вирішенні соціальних проблем;

- **навчальна компетентність** – здібності, пов'язані з необхідністю подальшої освіти в соціальних умовах, що постійно змінюються.

Вітчизняний та зарубіжний досвід показує, що **формування соціально-громадянської має початися вже в дошкільному віці**, і цей процес повинен здійснюватися насамперед у стінах освітніх закладів і у домашніх умовах. У Конвенції ООН про права дитини зазначено, що для повного гармонійного розвитку дитини необхідно, щоб вона зростала у сімейному оточенні, де панує атмосфера щастя, любові і розуміння. А освіта дитини має бути «...спрямована на розвиток особистості, талантів, здібностей дитини, виховання поваги до прав людини та основних свобод, на підготовку дитини до